

משרד החינוך

"חינוך לכל הדעות"

**"להתוות דרך" - סדנה לחדרי המורים בעקבות עיון בחוזר מנכ"ל
"למידה משמעותית - השיח החינוכי על נושאים שנויים במחלוקת"**

לקריאת החוזר לחץ:

מטרות הסדנה

- ✓ רענון היכרות הצוות החינוכי עם חוזר מנכ"ל "למידה משמעותית - השיח החינוכי על נושאים שנויים במחלוקת".
- ✓ יצירת מרחב לשיח מוגן בחדר המורים ובכיתות על נושאים שנויים במחלוקת.
- ✓ חיזוק מסוגלות הצוות החינוכי לקיים שיח מוגן עם התלמידים בנושאים שנויים במחלוקת.

כללים לשיח מוגן בחדר המורים

- ✓ נזכור שמאחורי כל דעה נמצא שותף לעבודה, ועל כן: נשמור על כבוד ועל חוסר שיפוטיות כלפי האחר.
- ✓ נימנע מהכללות.
- ✓ לא נניח הנחות, אלא נשאל, ננסה להבין, נתעניין ונברר את כוונת הדברים של האחר.
- ✓ נקשיב למגוון הדעות.

מהלך הסדנה

חלק א'

מנחה: נסו להיזכר בהתנסות אישית שהייתה לכם בהובלת שיח בנושא שנוי במחלוקת

- ? מה סייע לכם בהנחיית השיח?
- ? מה היו האתגרים שפגשתם?
- ? למה אתם זקוקים במציאות העכשווית?

חלק ב'

(על הרצפה פזורות כרטיסיות בהן הנחיות מפתח מחוזר המנכ"ל - נספח א)

מנחה: אתם מתבקשים להסתובב בחדר, לעיין בכרטיסיות השונות, להתחבר לכרטיסיה שמעוררת בכם עניין ולעמוד לידה.

כעת, משנוצרה קבוצה מסביב לכרטיסיה דונו בתוכן הכרטיסייה:

- מה עורר בכם עניין?
- מה התחדד לכם מתוך העיון בכרטיסיה?
- אלו שאלות מתעוררות בכם בעקבות קריאת הכרטיסייה?
- האם אתם נזכרים במקרה שבו היה עליכם להתמודד עם אירוע מהסוג עליו הכרטיסייה מדברת? שתפו את חבריכם.

כל קבוצה תציג את תוכן הכרטיסייה במליאה.

חלק ג'

שיח במליאה בתום הצגת הכרטיסיות

- מה היא תחושתך כלפי הנחיות החוזר?
- האם ההנחיות בהירות דיין ומסייעות לי לייצר ולהבין את גבולות השיח?
- אלו הנחיות קלות ליישום?
- אלו הנחיות מאתגרות וקשות ליישום?
- במי/במה אוכל להיעזר עם הנחיות שקשה להתמודד איתן?
- אלו הנחיות עוזרות ואלו הנחיות מעכבות?

סיום

לסיום, חשוב להעביר מסר שיפיח תקווה ויזכיר שכולנו כאן יחד בהתמודדות משותפת, שואפים לטוב עבור כולם.

סעיף 1.2

ברטיסייה א'

מצופה מהמורים לחשוף את תלמידיהם לסוגיות הנמצאות על סדר היום הציבורי ולהציג ולהבין את הדעות השונות לגבי סוגיות אלו ואת הנימוקים לכל אחת מהן, וזאת במטרה לאפשר לתלמידים לנהל שיח בקורתית ולגבש את זהותם ואת עמדתם האישית באופן מבוסס, מתוך היכרות עם מגוון רחב של דעות.

סעיף 1.2

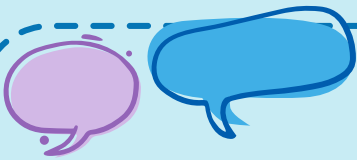
ברטיסייה ב'

יש להבחין בין חינוך לתודעה ולמעורבות פוליטית-חברתית ואזרחית, שהוא מותר ואף רצוי, ובין הטפה לתפיסה פוליטית-מפלגתית מסוימת, שהוא פסול ואסור על-פי החוק, כמפורט להלן:

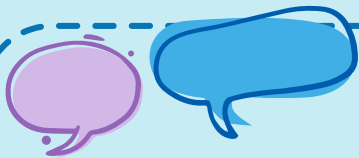
חינוך לתודעה פוליטית ואזרחית משמעותו כי המערכת תעודד את התלמידים לצבור ידע לגבי הנעשה בזירה הציבורית בישראל, לנהל דיון בעניינים אלו ולגבש עמדות, כל אחד על פי השקפתו ובאופן מנומק.

מטרה זו היא ראויה וחשובה בכל מדינה דמוקרטית וגם במדינת ישראל.

- חינוך לתפיסה פוליטית-מפלגתית מסוימת משמעותו כי המערכת מכוונת את התלמיד לדעה או לעמדה מפלגתית מסוימת דווקא, ודבר זה פסול ואסור הן על פי החוק והן על פי התפיסה הדמוקרטית של חופש הדעה והמצפון.

יש להסב את תשומת לבם של התלמידים להבחנה בין עובדה לדעה.

העיסוק בנושאים אלו (נושאים שנויים במחלוקת) יכול להתבצע באמצעות דיון בכתה, באמצעות הזמנת מרצה או בפעילות שתועבר על ידי גורמים/ גופים חיצוניים. בכל מקרה, באחריות מנהל בית הספר לבדוק כי הפעילות עולה בקנה אחד עם חוק החינוך הממלכתי ועם מטרות החינוך ואין בה משום עידוד לגזענות ולהסתה, או קריאה לאלימות ולהדרה הנוגדות את מסגרת החוק ו/או פגיעה בלגיטימיות של מדינת ישראל ומוסדותיה הממלכתיים.

סעיף 2.1

ברטיסייה ה'

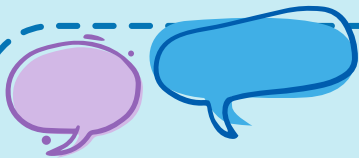
המורים יסבירו ויבהירו לתלמידים את השקפות העולם ואת נקודות המבט השונות הקיימות במערכת החברתית והציבורית, וישתדלו לשלב בשיחה נתונים אודות היקפי התמיכה באותן עמדות. עליהם לעשות זאת ביושר אינטלקטואלי, בהגינות ובאופן מאוזן, כדי לחשוף את התלמידים למורכבות המציאות הקיימת ולאפשר להם לגבש את עמדתם האישית באופן מנומק.

סעיף 1.2

ברטיסייה ו'

לאחר שהוצג הנושא ונלמד על בסיס של רכישת ידע ומושגים, ולאחר שהובאו טיעונים לעמדות שונות, נכון וראוי יהיה לעורר ויכוח בין הדעות בכיתה ולאפשר לתלמידים להביע את דעתם. המורה יציג את גבולות השיחה וישתמש בכלים חינוכיים, תוך שהוא מתייחס לעמדות מעודדות גזענות, אפליה, הסתה וקריאה לאלימות ואינו מאפשר אותן.

סעיף 2.1

ברטיסייה ז'

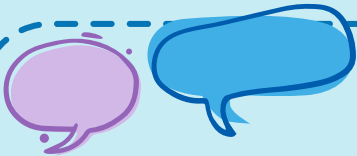
סעיף 2.1 - המורה הוא האחראי לאופי השיחה ולמטרותיה בכתה, וכמי שמוביל את השיחה הוא יוכל להביע את דעתו האישית ולהעדיף השקפה אחת על רעותה, אך יהיה מודע למעמדו, ייתן דוגמא אישית בהתנהלותו המכבדת, לא יכפה את עמדותיו על התלמידים ויאפשר לתלמידיו לחשוב חשיבה ביקורתית (גם כלפיו) ולהשמיע מגוון דעות ועמדות.

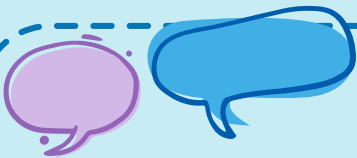
סעיף 2.1

ברטיסייה ח'

במקרה של טעות בהתנהלות יאפשרו מנהל בית הספר ומערכת החינוך כולה למורה שטעה לחזור לביתה, להבהיר ולתקן את הדרוש תיקון.

רצוי להעלות לדיון בחדרי המורים את שאלת ההתמודדות החינוכית עם נושאים שבמחלוקת, לעודד את המורים להתייחס אליהם ולסייע להם להתמודד עם הנושא. המורים בחדר המורים, כמו התלמידים בכיתות, צריכים להרגיש בטוחים וחופשיים להביע את דעתם ולנהל שיח בנושא.

יש להתאים את רמת הדיון ואת השפה הדבורה לגיל התלמידים. יש ליצור הסכמה עם התלמידים לפני הדיון לגבי כללי יסוד לדיון; למשל: אין לפסול דעות של אחרים, יש להתייחס לדעות בכבוד ובאדיבות, חשוב לשמוע גם דעת מיעוט, יש להתנגד לדעות המסיתות לאלימות או לגזענות וכדומה. יש להסב את תשומת לבם של התלמידים להבחנה בין עובדה לדעה. המורה צריך לשקול אם מידת ההיכרות שלו עם הכיתה ומידת האמון שנבנתה בינו לבין הכיתה הן בסיס מספק לדיון טעון בנושאים שנויים במחלוקת. חשוב לשוחח עם התלמידים על החשיבות של הדיאלוג ושל חיפוש המכנה המשותף וההסכמיות תוך מתן כבוד לעמדות המיעוט בחברה הדמוקרטית.

סעיף 2.2.2

כרטיסייה יא'

על המורה לשלב בדיון הצגת עובדות ומקורות של ידע ומידע. כאשר מדובר בנושא אקטואלי, שאי אפשר להתכונן לקראתו, על המורה לציין זאת ולקיים עם תלמידיו תהליך של בירור הידע והמושגים המסייעים בהבנת הנושא והדעות השונות בקשר אליו.

סעיף 2.2.5

כרטיסייה יב'

- סעיף 2.2.5 - על המורה להתעלות תחילה מעל עמדתו האישית, לייצג את העמדות האחרות בהגינות, לאפשר לתלמידי הכיתה להביע עמדה שונה משלו, ולהקפיד שדברי הביקורת שלו לא יביעו דה-לגיטימציה למדינה או למוסדותיה, לא ישללו את עצם קיומה של המדינה או את אופייה כמדינה יהודית ודמוקרטית, ולא יביעו דה-לגיטימציה למגזרים או לאנשים בחברה הישראלית. כל זאת על פי רוח חוק החינוך הממלכתי.
- חשוב כי מורה המעוניין להביע את עמדתו יביע וינמק אותה בעת הבעת העמדות, כדי לאפשר לתלמידים דיון ראוי ופתוח.
 - ראוי שהמורה יבחן עם עצמו לפני הדיון ויברר לעצמו אילו התנגדויות עמדתו עלולה לעורר ואם היא עלולה לפגוע בחלק מתלמידי הכיתה וייערך בהתאם.
 - חשוב שהמורה ידגיש כי הדברים שנאמרו הם עמדתו האישית וכי כל יתר העמדות וההשקפות המצויות במסגרת החוק ראויות גם הן.